

Голас Радзімы

№ 20 (1798)
19 мая 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У сёняшнім нумары газеты вы зможаце прачытаць расказ пра маладога беларускага кампазітара Віктара ПОМАЗАВА. Ён з таго пакалення, якое нарадзілася, калі на нашай зямлі былі ўжо залечаны раны, нанесеныя Вялікай Айчыннай вайной. Ён сын мірнага часу. Любоўю да Бацькаўшчыны, да родных палеткаў, павагай да народнага мастацтва, таленавітых сваіх продкаў прасякнута яго ўласная творчасць. Але ўсё часцей у творах Віктара Помазава гучаць трывожныя матывы, у якіх — роздум кампазітара пра лёс сваёй зямлі, усяго чалавецтва, якое стаіць на парозе адказнага выбару паміж вайной і мірам. [Артыкул пра кампазітара «Ад зямлі, ад травы, ад расы» змешчаны на 7-й стар.].

Фота С. КРЫЦКАГА.

падзеі • людзі • факты

3 ВЫСОКАЯ ТРЫБУНЫ

**ЗА ПЕРАБУДОВУ
МІЖНАРОДНЫХ
ЭКНАМІЧНЫХ
АДНОСІН**

Беларуская ССР, як і іншыя сацыялістычныя краіны, выступае за перабудову міжнародных эканамічных адносін на справядлівай і дэмакратычнай аснове, за забеспячэнне поўнага суверэнітэту краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі над сваімі прыроднымі рэсурсамі, за больш хуткі пачатак глабальных перагавораў па важнейшых эканамічных праблемах. Аб гэтым заявіў, выступаючы на праходзячай у Нью-Йорку ў штаб-кватэры ААН сесіі Эканамічнага і сацыяльнага савета (ЭКАСАС), прадстаўнік Беларускай ССР В. Нікулін.

Беларускі дэлегат указаў на неабходнасць неадкладнай і поўнай ліквідацыі каланіялізму і некаланіялізму, расавай дыскрымінацыі і іншых форм імперыялістычнага заняволення краін, якія сталі на шлях развіцця.

Асабліва згубны ўплыў на эканамічны і сацыяльны прагрэс робіць развязаная імперыялізмам гонка ўзбраенняў, адзначыў прамоўца. Штогод сотні мільярдаў долараў, якія можна было б выкарыстаць на мэты развіцця, выдаткоўваюцца на расшырэнне арсеналаў усё больш смяротных відаў зброі, уключаючы ядзерную і іншыя сродкі масавага знішчэння.

Прадстаўнік Беларускай ССР падкрэсліў асаблівую актуальнасць мірных савецкіх ініцыятыў, накіраваных на спыненне гонкі ўзбраенняў і дасягненне раззбраення, якія садзейнічаюць мэтам сацыяльнага развіцця ўсяго чалавецтва.

АФІЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

**ЗНАХОДЖАННЕ ў
БЕЛАРУСІ**

Сталіцу Беларусі з афіцыйнымі візітамі наведаў член Палітбюро ЦК НРПК, міністр абароны Народнай Рэспублікі Кампучы Бу Тхонг, які знаходзіўся ў нашай краіне па запрашэнні члена Палітбюро ЦК КПСС, міністра абароны СССР Маршала Савецкага Саюза Д. Усцінава.

Міністр меў сустрэчу з камандуючым войскамі Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі генералам арміі Я. Іваноўскім. Бу Тхонг падзякаваў за гасціннасць, за брацкую дапамогу, якую КПСС, урад СССР, усе савецкія людзі аказваюць кампучыйскаму народу ў будаўніцтве новага жыцця, у справе абароны заваёў сацыялізму.

Госць наведаў Мінскае вышэйшае ваенна-палітычнае агульнавайскавое вучылішча, дзе азнаёміўся з гісторыяй навучальнай установы, формамі і метадамі навучання і выхавання будучых афіцэраў.

Бу Тхонг пабыў таксама на Кургане Славы і зрабіў паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклаў кветкі.

У калгасе імя ХХІІ з'езда КПСС Гомельскага раёна пачалі выпас кароў на спецыяльна адведзеных участках азімага жыта. Сакавіты зялёны корм адразу павысіў надой і тлустасць малака.

НА ЗДЫМКУ: калгасны статак на пашы.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

**ЗНАЁМСТВА З
РЭСПУБЛІКАЙ**

На працягу чатырох дзён знаёмліся з нашай рэспублікай прафсаюзныя дэлегацыі Беліза, Гаяны, Грэнады, Гаіці, Сурынама, Сент-Вінсента і Грэнадын, Трынідада і Табага, Ямайка, Гвадэлупы, Марцінікі, Гвіяны, якія ўдзельнічалі па запрашэнню ВЦСПС у святкаванні 1 Мая ў Маскве.

Зарубежныя госці пабывалі ў калгасе імя Кірава Слуцкага раёна, дзе аглядзелі аб'екты сацыяльна-культурнага і бытавога прызначэння, азнаёміліся з умовамі працы і адпачынку калгаснікаў.

Члены дэлегацыі зрабілі экскурсію па Мінску, наведалі Дом-музей І-га з'езда РСДРП, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, ВДНГ БССР, мемарыяльны комплекс «Хатынь» і Курган Славы. У Хатыні прафсаюзныя дзеячы ўсклаі кветкі да Вечнага агню.

9 мая госці ўдзельнічалі ва ўрачыстасцях у Мінску, прысвечаных Дню Перамогі.

ЗА ВЫШЭЙШУЮ ЯКАСЦЬ

**АДЗНАЧАНЫ
ДЫПЛОМАМІ**

ВЦСПС і Дзяржаўны камітэт СССР па стандартах разгледзелі вынікі работы прамысловых прадпрыемстваў і арганізацый за мінулы год па выпуску высакаякаснай прадукцыі.

У ліку 242 прадпрыемстваў краіны, узнагароджаных дыпламамі «За дасягненне найлепшых вынікаў па выпуску прадукцыі вышэйшай катэгорыі якасці», — 16 беларускіх. Гэта вытворчае аб'яднанне «БелаўтаМАЗ», аб'яднанне «Атлант», якое выпускае халадзільнікі, Віцебскі завод заточных станкоў, магілёўскі «Строммашина», вытворчае аб'яднанне «Палімір» і іншыя.

ЭКСПЕРЫМЕНТ

**БРУСНІЦЫ ПАД
ПЛЁНКАЙ**

На спецыяльных плантацыях вырошчваюцца брусніцы — каштоўная ягада палескіх лясоў. Вучоныя Беларускага навукова-даследчага інстытута лясной гаспадаркі сталі вырошчваць іх у цяпліцах пад поліэтыленавым пакрыццём.

Цяплічныя ўмовы калі і зрабілі ўплыў на навасе́ла, дык толькі добры. Паскорыўся перыяд вегетатывага развіцця раслін. А гэта мае не толькі навуковае, але і практычнае значэнне: ствараюцца прадпосылкі для збору двух ураджаляў на год. Ды і ўраджаі не параўнаць з тымі, якія атрымліваюць у натуральных умовах. Калі лясны гектар дае каля ста кілаграмаў ягад, то ў цяпліцах, паводле папярэдніх даных, можна збіраць 6—7 тон.

У шэрагу лягасаў закладзены штучныя плантацыі журавін, буюкоў, брусніц, узяты пад ахову месцы іх росту.

НОВАЯ ТЭХНІКА

РОБАТ-УНІВЕРСАЛ

На самых розных участках прыборабудаўнічай вытворчасці могуць працаваць роботы-універсалы «Днепр-10», выпуск якіх асвоіў магілёўскі завод «Тэхнапрыбор». З яго канвеера сышла першая партыя такога абсталявання. Навінка захоўвае ў сваёй «памяці» каля 100 розных праграм і можа лёгка пераключацца на любую з іх. Кожны такі аргэрат працуе як самастойна, так і ў саставе аўтаматычнай лініі.

«Прэміраваць М. Жывіцу турысцкай пучэйкай у Сацыялістычную Рэспубліку В'етнам» — такое рашэнне нядаўна прынялі адміністрацыя і прафсаюзны камітэт вытворчага аб'яднання «Аўтаспецтранс». Гэта заахвочванне — заслужаная ўзнагарода для брыгадзіра комплекснай брыгады падраднай працы, шафэра з Мінска Міхаіла Жывіцы.

У МАСАВУЮ ВЫТВОРЧАСЦЬ

**ВОЛАТЫ
МЕЛ'ЯРАЦЫЙНЫХ
ТРАС**

І казачны волат пазаздросціў бы лёгкасці, з якой вырываюць з зямлі пні магутныя карчавальнікі. Масавы выпуск такіх волатаў наладзіў калектыў аб'яднання «Мазырмел'ярмаш». Машыны забяспечаны шырокімі гусеніцамі і маюць высокую праходнасць. Сцоўваючы дрэвавыя завалы, яны толькі злёжку паглыбляюцца ў балота.

Да серыйнай вытворчасці ў гэтай пяцігодцы аб'яднанне рыхтуе таксама новыя бестраншэйныя дрэнаўкладчыкі. Яны змогуць працаваць і ў начны час, і сярод густых ранішніх туманаў. Пераадольваць дрэнную бачнасць дапамогуць лазерныя ўстаноўкі. Не даядзедца рабочым займацца разбіўкай трасы, сачыць за тросам, які забяспечвае патрэбны нахіл падземнай артры. Прамую дарогу асветліць прамень фотаэлемента. Пры дрэнным надвор'і яго замяніць радыёсігнал.

ВЕСТНІ АДУСОЛЬ

ГОМЕЛЬ. Паспяхова праведзены веснавыя пасадкі лесу ў Азарыцкім, Васілевіцкім, Калінкавіцкім і Першамайскім лягасах на Гомельшчыне. Новыя насаджэнні, пераважна сасны і дуба, створаны сёлетняй вясной ужо на 6 200 гектарах.

БЯЛЫНІЧЫ. На ўскраіне вёскі Малы Кудзін паявілася новая вуліца. Не так даўно тут былі пабудаваны адразу дзесяць жылых дамоў.

СЛОНІМ. У розных раёны Гродзеншчыны раз'ехаліся выпускнікі медыцынскага вучылішча. Дыпламы фельчараў і акушэраў атрымалі 169 юнакоў і дзяўчат.

Слонімскае медвучылішча — адна са старэйшых навучальных устаноў прыёманскага краю. Сёлета ёй спаўняецца 44 гады. Тут атрымалі дыпламы медыцынскіх работнікаў некалькі тысяч выпускнікоў, якія працуюць цяпер у многіх раёнах рэспублікі.

**АНТЫСІЯНІСЦКІ КАМІТЭТ:
ЗАДАЧЫ І ПЕРСПЕКТЫВЫ**

У мінулым месяцы ў Маскве адбылося пасяджэнне Савета заснавальнікаў, на якім у прысутнасці прадстаўнікоў маскоўскай грамадскасці і прэсы было аднагалосна абвешчана стварэнне Антысіянісцкага камітэта савецкай грамадскасці (АКСГ). На пасяджэнні савета, у які ўвайшлі прадстаўнікі вядучых савецкіх грамадскіх арганізацый (ВЦСПС, Камітэт савецкіх жанчын, КМО, Камітэт ветэранаў вайны, Агенцтва друку Навіны, Савецкі камітэт салідарнасці з народамі Азіі і Афрыкі і інш.) быў выбраны састаў камітэта. У яго ўвайшлі 37 чалавек, сярод якіх вядомыя грамадскія дзеячы, вучоныя, рабочыя, калгаснікі, прадстаўнікі творчай і тэхнічнай інтэлігенцыі.

Быў выбраны Прэзідыум АКСГ у складзе 13 чалавек. Старшынёй камітэта выбраны двойчы Герой Савецкага Саюза, генерал-палкоўнік Д. Драгунскі, першым намеснікам старшыні — доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны дзеяч навукі РСФСР С. Зіўс, намеснікам: намеснік дырэктара выдавецтва АДН М. Крупкін, загадчык аддзела «Літаратурнай газеты» доктар эканамічных навук І. Бяляеў, пісьменнік Ю. Калеснікаў.

У гутарцы з карэспандэнтам АДН старшыня АКСГ Д. Драгунскі адзначыў, што апублікаваны ў канцы сакавіка — пачатку красавіка Зварот ініцыятыўнай групы стварыць Антысіянісцкі камітэт савецкай грамадскасці выклікаў шырокі пазітыўны водгук сярод савецкіх людзей розных нацыянальнасцей па ўсяму Савецкаму Саюзу і сярод многіх грамадзян за мяжой. У адрас ініцыятыўнай групы, у рэдакцыі газет паступіла мноства пісем, якія адабраюць гэтую ініцыятыву.

— Антысіянісцкі камітэт савецкай грамадскасці створаны для аб'яднання намаганняў савецкіх грамадзян для арганізаванага адпору сіянізму, выкрыцця яго рэакцыйнай сутнасці, — падкрэсліў Давыд Драгунскі. — У сваёй дзейнасці АКСГ будзе цвёрда стаяць на прынцыпах ленынскай нацыянальнай палітыкі, умацавання дружбы нацый і народнасцей савецкай многанацыянальнай дзяржавы, на прынцыпах інтэрнацыяналізму.

Антысіянісцкі камітэт савецкай грамадскасці, — працягваў Д. Драгунскі, — у адпаведнасці са сваімі статутнымі мэтамі будзе аказваць дапамогу і падтрымку савецкім грамадзянам, якія ўдзельнічаюць у барацьбе супраць міжнароднага сіянізму; падтрымліваць дзеянні і кампаніі ўнутры краіны і за мяжой, накіраваныя на выкрыццё ідэалогіі і палітычнай практыкі сіянізму; ажыццяўляць сувязі з прагрэсіўнымі арганізацыямі за мяжой, якія вядуць актыўную барацьбу супраць сіянізму.

У сувязі са стварэннем АКСГ, — сказаў у заключэнне Д. Драгунскі, — прадбачу з сіянісцкага лагера новы паклёп у адрас Савецкага Саюза. Што ж, нам гэта не ў навіну. Мы пастараемся зрабіць усё, каб раскрыць сапраўднае аблічча сіянізму, яго антыгуманную сутнасць.

Першы намеснік старшыні АКСГ С. Зіўс адзначыў, што адной з важнейшых функцый камітэта будзе ўсямернае прыцягненне савецкіх грамадзян — вучоных, дзеячаў літаратуры, мастацтва, журналістаў да барацьбы супраць сіянізму шляхам стварэння навуковых работ, высокамастацкіх і ідэйна-накіраваных твораў літаратуры, кінастужак, тэатральных пастановак, твораў выяўленчага мастацтва, публіцыстычных выступленняў. Для гэтай мэты АКСГ, у прыватнасці, будзе прымаць удзел у вылучэнні на атрыманне Ленінскай прэміі, Дзяржаўнай прэміі СССР, Дзяржаўных прэміяў саюзных рэспублік, прэміі Ленінскага камсамола — навуковых работ, твораў літаратуры і мастацтва, якія выкрываюць рэакцыйную сутнасць міжнароднага сіянізму, яго антысавецкую накіраванасць.

Самуіл Зіўс расказаў далей, што пры АКСГ ствараецца рабочая група кансультантаў з ліку вучоных, што займаюцца навуковай крытыкай сіянізму, а таксама спецыялістаў з ліку практычных работнікаў для аказання дапамогі камітэту ў ідэалагічнай рабоце.

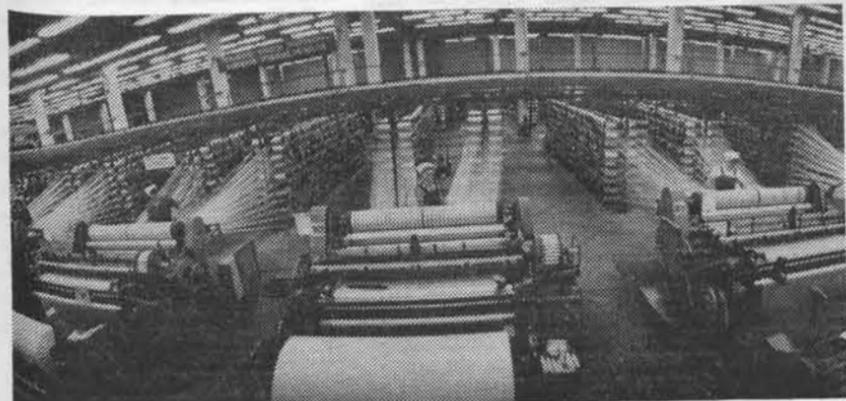
Зіўс таксама падкрэсліў, што Антысіянісцкі камітэт савецкай грамадскасці распрацоўвае Палажэнне аб адпаведных камітэтах у саюзных рэспубліках, а таксама ў гарадах Маскве, Ленінградзе, Новасібірску, Бірабіджане. АКСГ будзе каардынаваць іх дзейнасць, сістэматычна аказваць ім дапамогу ў рабоце, сістэмаўваць справядзачы аб іх рабоце.

Адказваючы на пытанне карэспандэнта, Самуіл Зіўс растлумачыў, што грашовыя сродкі Антысіянісцкага камітэта савецкай грамадскасці ўтвараюцца з адлічэнняў і субсідый савецкіх грамадскіх арганізацый; з добраахвотных узносаў розных арганізацый, навуковых, мастацкіх, культурна-асветніцкіх устаноў і аб'яднанняў, а таксама ўзносаў асобных грамадзян з даходаў ад выдавецкай дзейнасці.

Аўтандзіл РУХАДЗЕ.

I. ГРОДНА: ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ

Упершыню Гродна ўпамінаецца ў Іпацьеўскім летапісу ў 1128 годзе. Горад, як сведчыць летапісец, быў важным бастыёнам Кіеўскай Русі на паўночным захадзе. Цяжкі лёс выпавіў на яго долю. Аўтар бессмяротнага «Слова аб палку Ігаравым» пакінуў нам скульныя словы: «Учылі голасы, понічы веселіе, трубы трубят гродзеньскіе...». На працягу свайго існавання Гродна — адзін са старажытных гарадоў, які абараняў рубяжы Русі. Летапісцы расказваюць пра набегі татара-мангольскай конніцы, крываваыя бясчынствы крыжаносцаў і наймітаў шведскага караля Карла XII. Гродна памятае Кастуся Каліноўскага і Валерыя Урублеўскага, Элізу Ажэшкі і Максіма Багдановіча, Веру Харужую і Сяргея Прытыцкага. Горад і гісторыя... Яна ў назвах вуліц, у помніках і абелісках. Вось цуд XII стагоддзя — Каложа, а гэта — чыгуначная арка ўязной брамы, той самай, праз якую ў снежні 1825 года вывадзілі войскі, што перайшлі на бок дэкабрыстаў. Кожная старая вуліца — гістарычны помнік. Але давайце паглядзім на Гродна яшчэ з аднаго боку, з боку сённяшняга дня. Ужо не купалы цэркваў, як у мінулыя часы, узвышаюцца тут сёння. Узняўшы да воблакаў тэлевізійную вежу, горад расоўвае плячыма ўскраіны, прымярае адзенне волата — шматгаліновага індустрыяльнага цэнтра. Клятчастыя фермы рыштванняў, ротарныя экскаватары і вежавыя

краны адсунулі гарадскую мяжу да сяла Грандзічы, якое яшчэ дзесяць гадоў назад знаходзілася ад Гродна на адлегласці пяць кіламетраў. **НА ЗДЫМКАХ:** чарговыя задачы развіцця горада абмяркоўваюцца ў гарадскім Савеце; карпусы вытворчага аб'яднання «Азот»; у ткацкім цэху завода сінтэтычнага валакна; яны на радзіліся ў Гродна.

НЯБЕСНЫ «СВЕТАФОР»

Праходзіць дзяржаўныя выпрабаванні аўтаматызаваная сістэма кіравання паветраным рухам «Траса», распрацаваная Мінскім навукова-даследчым інстытутам сродкаў аўтаматызацыі.

Нябесны «светофор» разлічаны на раён з сярэдняй інтэнсіўнасцю руху, дзе ў паветры пад пастаянным кантролем можа адначасова знаходзіцца да ста самалётаў. Кантралюемае поле — гіганцкая «вуліца», падпарадкаваная «светофору», — 400—600 тысяч квадратных кіламетраў. Сутнасць дзеяння — аўтаматычнае суправаджэнне самалётаў на падставе даных аб машынах, што знаходзяцца ў небе; даныя гэтыя будуць паступаць ад першасных, другасных радыёлакацый у аэрапортах. Дыспетчар, няспынна атрымліваючы інфармацыю

аб паветраным становішчы, у любую секунду пры ўзнікшай неабходнасці можа звязацца з самалётам, каб змяніць яго курс. Уся інфармацыя і перагаворы дыспетчара з бортам паветранага карабля дакументуюцца. Высокая якасць адлюстроўваемай інфармацыі, надзейнасць усёй апаратуры — галоўныя асаблівасці новай сістэмы.

Першая «Траса» будзе працаваць у Сімферопальскай зоне кіравання паветраным рухам, дзе ўжо адладжаны і завязаны ў сістэму пяць аб'ектаў: раённы цэнтр кіравання і радыёлакацыйныя пазіцыі ў Адэсе, Мелітопалі, Сімферопалі, Ялце.

Плануецца ў недалёкай будучыні зрабіць 17 яе блізнят, якія аходзяць сваім кантролем 70 працэнтаў тэрыторыі СССР.

АЎТАМАТЫЗАВАНАЯ СІСТЭМА

КІРАВАННЯ Ў СЕЛЬСКОЙ ГАСПАДАРЦЫ

ЭВМ — МІНІСТРУ І КАЛГАСНІКУ

Сёння большасць навуковых устаноў Беларускай ССР заняты даследаваннямі, якія прыносяць рэальную карысць сельскагаспадарчай вытворчасці. Буйнейшай працоўкай вучоных стала пазтапае ўкараненне Аўтаматызаванай сістэмы кіравання сельскай гаспадаркай рэспублікі — АСК-сельгас. Што дае яна сучаснаму селяніну? Журналіст Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ гутарыць аб гэтым з кіраўнікамі праекта АСК-сельгас.

Навыкі практычных «зносін» з ЭВМ ужо сёння таксама неабходныя калгаснаму аграрыю або заатэхніку, як, скажам, умёнае чытаць аграхімічныя карты або вызначаць спадчыныя прыкметы жывёлы. «Думаючыя» машыны, банкі памяці, куды сцякаюцца вялікія патокі інфармацыі пра бягучыя і перспектывыя справы калгасаў, створаны ўжо ў многіх галінах аграрнай вытворчасці. «Нашэсце» ЭВМ, такім чынам, з галіны прагнозаў пераходзіць у стадыю рэальнасці.

І ўсё ж навошта селяніну камп'ютэр, калі сёння не вырашаны да канца задачы куды больш актуальныя, напрыклад, харчовая праблема?

— Мы аказаліся б дрэннымі гаспадарамі, падзяліўшы вырашэнне праблем сённяшніх і перспектывных, — гаворыць начальнік упраўлення АСК Міністэрства сельскай гаспадаркі рэспублікі Міхаіл Крапіўніцкі. — Аграрная палітыка партыі, канцэнтруючы ўвагу на задачах дня, заўсёды нацэлена ў будучае. І ў гэтым гарантыя ўпэўненага развіцця галіны.

Неабходнасць укаранення аўтаматызаванай сістэмы кіравання сельскай гаспадаркай у маштабе рэспублікі наспела па многіх прычынах. Па-першае, імкліва растуць аб'ёмы вытворчасці. Па-другое, перавод сельскай гаспадаркі на інтэнсіўную форму развіцця патрабуе настойліва шукаць рэзервы там, дзе яшчэ ўчора становішча спраў нас задавальняла. Гэта значыць неабходныя пастаянны аператыўны манеўр сродкамі, тэхнікай, эфектыўнае раздзяленне і канцэнтрацыя вытворчасці. Адсюль трэцяя прычына — немагчымасць справіцца традыцыйнымі спосабамі з вялікім аб'ёмам інфармацыі. Падлічана, напрыклад: штогадова ў аб'ём толькі абавязковай народнагаспадарчай дакументацыі ў краіне роўны 60 мільярдам стандартных аркушаў. А «пераварваць» інфармацыю трэба, каб своечасова выявіць тэндэнцыі развіцця, скаардынаваць іх у патрэбным напрамку.

Нарэшце, яшчэ адна прычына. Працу калгаснікаў сёння немагчыма ўявіць без складанай тэхнікі, выкарыстання апошніх дасягненняў хіміі, біялогіі, генетыкі. Тэмпы навукова-тэхнічнага прагрэсу на вёсцы імкліва ўзрастаюць, і трэба накіроўваць пошук даследаванняў на вырашэнне самых важных праблем.

— Значыць, АСК-сельгас — панацея ад усіх хвароб росту? Аўтаматыка можа ўсё, і электронны «мозг» ЭВМ у роўнай ступені застрахуе ад магчымых пралікаў усіх — ад міністра да радавога заатэхніка?

— Больш дакладна, мера не лячэбная, а прафілактычная, — адказвае на маё пытанне намеснік дырэктара Беларускага праектна-тэхналагічнага інстытута аўтаматызаваных сістэм кіравання ў сельскай гаспадарцы Вадзім Сідаровіч. — Камп'ютэр і на самай справе можа ўсё, але для гэтага трэба ўзброіць яго памяць усёй існуючай інфармацыяй, стварыць навукова-абгрунтаваны праграмы, па якіх ЭВМ зможа даваць рэкамендацыі. Вобразна кажучы, мы хочам забраць з перагружанага стала калгаснага бухгалтара, эканаміста, аграрнага ўсю бягучую інфармацыю і сканцэнтравать яе ў адзіным банку памяці, каб адтуль у роўнай ступені лёгка і хутка мог яе скарыстаць і міністр, і той жа аграрыю.

Збор інфармацыі — толькі першы этап работы па ўкараненню АСК-сельгас. Канчатковая мэта работы — істотнае павышэнне эфектывнасці сельскагаспадарчай вытворчасці.

Каму гэта выгадна? Перш за ўсё — спажываўцу, таму што больш стане прадуктаў харчавання. Па-другое, — калгасным спецыялістам. Цяпер да 40 працэнтаў свайго рабочага часу яны трыцяць на апрацоўку разнастайнай інфармацыі.

Выкарыстаўшы ЭВМ, яны не толькі аблягчаць сваю працу, але і змогуць значна больш часу ўдзяляць непасрэдна пытанням арганізацыі вытворчасці. Нарэшце, АСК выгадна і радавым калгаснікам. Павышэнне эфектывнасці вытворчасці прама вядзе да павелічэння іх даходаў, да паступленняў у грамадскія фонды спажывання, з якіх будуюцца на вёсцы жыллё, культурныя, спартыўныя і іншыя аб'екты.

АСК-сельгас, мяркуючы, ахопіць усе ўзроўні кіраўніцтва — ад міністэрства да раёна і калгаса. Тры падсістэмы АСК ствараюцца ў галінах сельскай гаспадаркі. Адна з іх звязана з праграмай павышэння ўрадлівасці глебы, другая вырашае комплекс задач па жывёлагадоўлі, і трэцяя паможа ў рацыянальнай вытворчасці і выкарыстанні кармоў.

Усяго ў гэтай пяцігодцы нашы вучоныя створаць праграмы для АСК амаль па 90 практычных задачах.

У жывёлагадоўлі — галоўнай для рэспублікі галіне — гэта біялагічная ацэнка жывёлы і масавай яе селекцыі, кіраванне ўзнаўленнем статку (ставіцца мэта штогод на трэць абнаўляць яго каштоўнымі пародамі). Тут жа прагназіраванне прадукцыйнасці статку, аптымізацыя планаў вытворчасці прадуктаў.

У кормавыворчасці ЭВМ бяруць на сябе разлік аптымальнай структуры і аб'ёму кармоў, вызначэнне структуры пасяўных плошчаў для буйнейшых ферм і комплексаў, падкажучы, колькі і дзе трэба будаваць кармасховішчаў і многае іншае. Камп'ютэры паклапоцяцца таксама аб раўнамерным размеркаванні паміж калгасамі і саўгасамі новай тэхнікі, аб найбольш эфектыўным складзе машына-трактарнага парку гаспадарак і аб многім іншым.

АСК-сельгас у дзеянні я назіраў у рэспубліканскім галаўным інфармацыйна-вылічальным цэнтры. Тут устаноўлена некалькі магутных ЭВМ, якія ўжо сёння звязаны практычна з усімі раённымі ўпраўленнямі сельскай гаспадаркі і з дыспетчарскімі пунктамі асобных калгасаў. Толькі што камп'ютэры закончылі размеркаванне паміж гаспадаркамі на наступны год фондаў мінеральных угнаенняў.

— Гэта толькі адна з 39 задач, вырашэнне якіх ужо сёння вядзецца з дапамогай АСК-сельгас, — сказаў дырэктар цэнтра Аляксей Галушка. — Яшчэ надаўна справіцца з ёй было зусім няпроста. Угнаенні нярэдка размеркаваліся паміж гаспадаркамі без строгага навуковага ўліку ўласцівасцей палёў, асаблівасці культур, якія будуць вырошчывацца на іх. Вось часам і атрымлівалася дзе пуста, а дзе густа. Цяпер вучоныя склалі дэталёвыя аграхімічныя карты ўсіх без выключэння палёў рэспублікі. У іх улічаны ўсе аграхімічныя ўласцівасці глебы, запасы ў ёй пажыўных рэчываў. ЭВМ супастаўляе даныя карты з планавымі заданнямі калгасаў і «выдае» ім аб'ектывна неабходную колькасць мінеральных тукаў. Хутка, справядліва і беспамылкова.

Гэтак жа эфектыўна дзейнічаюць падсістэмы АСК, што рэгулююць племянную работу ў калгасах. Спачатку не ўсе заатэхнікі зразумелі, навошта іх напрасілі прыслухаць у наш цэнтр падрабязнае «дасье» на кожную карову. А цяпер, калі ЭВМ вызваліла іх ад штодзённага супастаўлення некалькіх дзесяткаў даных, якія трэба ўлічваць, падбіраючы жывёлу для ўзнаўлення статку, — не ўяўляюць, як можна працаваць па-старому.

Паводле самых сціпых падлікаў спецыялістаў, АСК-сельгас ужо ў бліжэйшы час забяспечыць дадатковы прырост жывёлагадоўчай прадукцыі ў Беларусі на 10 працэнтаў. На столькі ж павысіцца ўрадлівасць палёў.

ОТВЕТЫ Ю. В. АНДРОПОВА

НА ВОПРОСЫ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ

РЯДА ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ФИНЛЯНДИИ

Вопрос. Каковы Ваши предложения по ядерному разоружению и устранению опасного положения в Европе, а также созданию безъядерной Европы?

Ответ. Устранение ядерной опасности — важнейшее направление политики Советского государства. С момента появления первых атомных бомб мы настойчиво боремся за то, чтобы запретить и ликвидировать ядерное оружие. Уже в 1946 году мы предложили заключить международную конвенцию, по которой ядерные вооружения были бы поставлены под запрет, а ядерная энергия направлялась бы исключительно на мирные цели. Добиться этого тогда не удалось по вине тех, кто хотел сохранить за собой атомную монополию.

И в последующие годы Советский Союз настойчиво выдвигал и продолжает выдвигать предложения, нацеленные на то, чтобы остановить наращивание ядерных арсеналов, уменьшить риск ядерного конфликта и в конечном счете сделать его вообще невозможным.

Напомню лишь о некоторых из них.

Мы предлагаем прекратить производство ядерного оружия, а затем постепенно ликвидировать его запасы. С тем чтобы поставить дело на практические рельсы, мы высказались за выработку программы поэтапного ядерного разоружения и внесли в Женевском Комитете по разоружению соответствующий документ на этот счет.

Стремясь облегчить достижение договоренностей по ограничению ядерных вооружений, сделать первый шаг к их сокращению, СССР заявил о готовности договориться о взаимном замораживании ядерных арсеналов всеми государствами, обладающими ядерным оружием, или для начала только Советским Союзом и Соединенными Штатами. Мы предлагаем также на время ведения советско-американских переговоров заморозить ядерные средства средней дальности и

стратегические вооружения сторон.

На переговорах с США по стратегическим вооружениям с нашей стороны предложено существенное, более чем на четверть, сокращение общего числа стратегических носителей, что привело бы к изъятию из арсеналов обеих сторон более тысячи единиц таких средств. До равных, причем более низких уровней, чем сейчас, сократилось бы и число ядерных зарядов.

Мы предлагаем безотлагательно запретить повсюду все испытательные взрывы ядерного оружия, что затруднило бы возможность создания новых его видов и типов. До заключения соглашения об этом мы готовы вместе со всеми государствами, обладающими ядерным оружием, объявить мораторий на любые ядерные взрывы, в том числе и мирные.

Наконец, Советский Союз взял на себя в одностороннем порядке обязательство не применять ядерное оружие первым и призвал другие ядерные державы последовать этому примеру.

Теперь о Европе. Лучшим решением проблемы ядерных вооружений здесь было бы полное освобождение европейского континента от ядерного оружия как средней дальности, так и тактического. Это — реальный путь к безъядерной Европе. Его, разумеется, должны пройти все государства, имеющие ядерное оружие в этом районе. Пока, к сожалению, те, к кому обращено наше предложение, делают вид, будто его вообще не существует.

На переговорах с США в Женеве мы предложили и такой вариант: договориться о радикальном — примерно с 1 000 у каждой стороны до 300 единиц — сокращении сторонами ядерных средств средней дальности в Европе. При этом Советский Союз готов к тому, чтобы в итоге сокращений у него оставалось бы лишь 162 ракеты, т. е. ровно столько, сколько их имеется сейчас на стороне НАТО — у Англии и Франции. Равные низкие уровни — по 138 единиц — были бы и

по самолетам-носителям.

Нам говорят, что при этом у Советского Союза было бы больше ядерных зарядов на ракетах. Что ж, мы готовы договориться о равенстве ядерных потенциалов в Европе как по носителям, так и по боезарядам с учетом, разумеется, соответствующих вооружений Англии и Франции.

Другими словами, мы за то, чтобы у СССР было и ракет, и боеголовок на них не больше, чем на стороне НАТО в каждый взаимно обусловленный период. При уменьшении количества боеголовок на английских и французских ракетах на столько же уменьшилось бы число боеголовок и на наших ракетах средней дальности. Такой же подход распространялся бы и на авиационные средства этого класса, развернутые в Европе. Тем самым поддерживалось бы примерное равенство между СССР и НАТО как по носителям ядерного оружия средней дальности, то есть по ракетам и самолетам, так и по числу боезарядов на них, причем равенство это было бы на значительно более низком уровне, чем теперь.

Особо хочу подчеркнуть, что реализация этого нового предложения привела бы к тому, что в европейской части Советского Союза и ракет средней дальности, и боеголовок на них было бы значительно меньше, чем до 1976 года, когда у нас не было ракет СС-20.

Осуществление этого нашего предложения существенно приблизило бы Европу к полному освобождению от ядерного оружия и средней дальности, и тактического. Отказываться от принятия такого предложения может только тот, кто хочет во что бы то ни стало разместить новые американские ракеты в Западной Европе и тем самым сломать сложившееся равновесие сил и в Европе, и в глобальном масштабе. Если бы это произошло, то угроза войны еще ближе подошла бы к порогу Европы. Этого допустить мы не можем и при-

чем необходимые меры, чтобы паритет был сохранен.

Вопрос. Поддерживаете ли Вы создание безъядерной зоны, например, на Севере Европы и готовы ли Вы предоставить гарантии безопасности для таких зон?

Ответ. Да, мы поддерживаем создание зон, свободных от ядерного оружия, на Севере Европы и в других частях европейского континента, рассматривая их как важное средство укрепления безопасности европейских народов.

Мы однозначно поддерживали предложение Финляндии о превращении Севера Европы в безъядерную зону. Важно, конечно, чтобы зона эта была действительно свободной от ядерного оружия, чтобы были закрыты любые лазейки для его появления там.

Со своей стороны Советский Союз готов взять на себя обязательство не применять ядерное оружие против стран Северной Европы, которые станут участниками зоны. Это может быть оформлено путем заключения либо многостороннего соглашения, либо двусторонних соглашений с каждым из государств, входящих в зону. Понятно, что безопасность этих стран была бы более надежно обеспечена, если бы соответствующие гарантии дали также и ядерные государства НАТО. Но мы не делаем это условием для нашего обязательства.

С учетом пожеланий, высказывавшихся в ряде скандинавских стран, СССР был бы также готов рассмотреть вопрос о некоторых, притом существенных, мерах применительно к своей собственной территории, прилегающей к такой зоне, которые содействовали бы укреплению безъядерного статуса Северной Европы.

Поддерживая предложение о безъядерной зоне в северной части Европы, Советский Союз заявил также о своем принципе положительном отношении к выдвинутой правительством Швеции идее создания в Центральной Европе зоны, свободной от ядерного оружия поля боя.

Убежден, что претворение в жизнь упомянутых предложений о безъядерных зонах содействовало бы избавлению в будущем всей Европы от ядерного оружия.

Вопрос. Какое значение имели бы заявления ядерных держав не применять первым ядерное оружие для уменьшения опасности ядерной войны?

Ответ. По нашему глубокому убеждению, такие заявления способствовали бы предотвращению ядерной войны путем создания атмосферы большого доверия в отношениях между государствами. А в нынешней международной обстановке это особенно важно.

Советский Союз, как я уже отмечал, принял на себя обязательство не применять первым ядерное оружие. Если бы примеру СССР последовали и другие ядерные державы, то на практике это было бы равнозначно вообще отказу от применения ядерного оружия. Ведь если никто не применит его первым, то не будет ни второго, ни третьего ядерных ударов. Принятие такого обязательства не потребовало бы длительных переговоров и соглашений. Единственное, что требуется, — это добрая воля и искреннее стремление к миру. Однако США и их союзники по НАТО, продолжая делать ставку на применение ядерного оружия первым, уклоняются от того, чтобы последовать примеру Советского Союза.

Вопрос. Укрепляет ли широкое и действенное движение за мир безопасность народов и является ли оно подспорьем для переговоров о разоружении, ведущихся между СССР и США?

Ответ. Убежден, что это так. Массовые антивоенные движения — важный фактор в пользу мира. С ним не могут не считаться государственные деятели и правительства, если они дорожат мнением своих народов. И в этом смысле движение за мир, несомненно, оказывает воздействие на переговоры по ограничению вооружений.

II. ГРОДНА: ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ

Высока ўзняліся трубы карпусоў вытворчага аб'яднання «Азот» імя С. Прытыцкага. Свецца вокны сучасных вышніх дамоў у новых раёнах, ззяюць вітрыны магазінаў, па шырокіх вуліцах бяжыць паток аўтамашын... Такі шматлікі гэта вечна малады і старажытны горад, якому нядаўна споўнілася 850 гадоў. Усімі сваімі справамі і планамі ён накіраваны ў будучае. Расце, маладзее, набірае сілу. На прыкладзе яго развіцця ярка відаць пераўтварэнні, якія адбыліся на беларускай зямлі за гады Савецкай улады. Гродна стала буйным індустрыяльным і культурным цэнтрам нашай рэспублікі. Асабліва вялікія перамены адбыліся за гады мінулай пяцігодкі. Уступілі ў строй прамысловыя прадпрыемствы, адкрыліся новыя навучальныя ўстановы, разрасліся масівы жылых дамоў, колькасць гараджан перавысіла 200 тысяч.

Калі ў 1939 годзе тут выпускалася прамысловай прадукцыі на 4 мільёны рублёў, то сёння вырабляецца амаль на мільярд. Яна карыстаецца попытам не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі. Гэта — сінтэтычныя валокны і дываны жгут, баваўняная пража і ніткі, шарсцяныя тканіны, радыёапаратура, дзіцячыя

веласіпеды, карданныя валы і крыжавіны для вялікагрузных аўтамабіляў, запасныя часткі для легкавых, многія іншыя вырабы.

НА ЗДЫМКАХ: на старых вуліцах Гродна; у Палацы сямейных урачыстасцей.

Фота У. ШУБЫ.

НАСТАЎНІК ПА АДУКАЦЫІ, РЭВАЛЮЦЫЯНЕР ПА ПРЫЗВАННЮ

БЫЎ РАДАВЫМ І СЦЯГАНОСЦАМ

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ КАРЛА ЛАНДАРА

З А АГІТАЦЫЮ супраць вайны царскі ўрад не мілаваў. Пяць гадоў Якуткі былі забяспечаны. Цыркуляр Дэпартамента паліцыі неадвухсэнсоўна прадпісаў актыўны пошук, выяўленне сувязей і арышт небяспечнага злучынцы імперыі, прафесійнага рэвалюцыянера Карла Ландара, які нарадзіўся 4 красавіка 1883 года ў Вяргалыцкай воласці Курляндскай губерні, быў удзельнікам ўзброеных хваляванняў у Маскве ў снежні 1905 года, арганізатарам забастовак і бунтаўшчыком. Дэпартамент, зразумела, забяспечыў жандараў і агентаў фотаздымкамі Ландара і моўным апісаннем яго знешнасці. І ўсё ж яму ўдалося ўцячы ад пагоні. У 1915 годзе Карл Ландар прыбыў у Мінск, які знаходзіўся ў паласе Заходняга фронту. Паліцыя не спадзявалася, што ён будзе шукаць яўкі ў прыфрантавай паласе, нядаўна ачышчанай ад рэвалюцыйных элементаў рэпрэсіямі і арыштамі, дзе большавіцкія арганізацыі былі разгромлены і рэвалюцыйная прапаганда каралася расстрэлам.

Пасля работы рэдактарам большавіцкай газеты «Заря Поволжья» ў Самары новая пасада Ландара была непрыкметнай — сакратар камітэта Заходняга фронту Усерасійскага земскага саюза. Але яна давала магчымасць быць у курсе ўсіх падзей на фронце і ў прыфрантавым тыле, весці прапаганду сярод рабочых, сялян і салдат, аднаўляць разгромленыя партыйныя арганізацыі, несці ў масы праўду аб вайне, тлумачыць мэты партыі большавікоў, сціляць салдат на бок рэвалюцыі.

У Мінску Карл Ландар устанавіў сувязі з В. Кнорыным, Л. Рэзаўскім, П. Цельміным і іншымі таварышамі па рэвалюцыйнай барацьбе ў Латвіі. А яны ведалі пра К. Ландара больш, чым значылася ў яго паліцэйскай дасье. Настаўнік па адукацыі, журналіст і літаратар, які некалі падзяляў вучэнне Л. Талстога і распаўсюджваў сярод сялян Латвіі яго творы, Ландар быў страсным прапагандыстам. У партыю большавікоў ён уступіў яшчэ ў гады першай рускай рэвалюцыі. Выконваў адказныя даручэнні партыі ў Лібава, Рызе, Маскве, Пецярбурзе, Самары. Восем разоў яго арыштоўвалі, але, выйшаўшы на волю, ён зноў працягваў большавіцкую справу. У 1908—1910 гадах у Пецярбурзе была надрукавана яго трохтомная «Гісторыя Латышкага краю», якая сведчыла пра незвычайна здольнасці вучонага-марксіста.

Створаная К. Ландарам у Мінску Латышская сацыял-дэмакратычная група, а таксама адноўленыя большавікамі партыйныя арганізацыі распаўсюджвалі лістоўкі і пракламацыі, выкрывалі антынародны, імперыялістычны, грабежніцкі характар вайны, тлумачылі масам шляхі выхаду з яе, расказвалі пра рэвалюцыйную барацьбу рабочых і сялян у тыле.

ПАДОБНА маланцы, разнеслася па Заходняму фронту вестка аб звяржэнні самадзяржаўя. У ноч з 1 на 2 сакавіка 1917 года адбылася экстранная нарада большавікоў, на якой было прынята рашэнне аб стварэнні Мінскага Савета рабочых дэпутатаў. У састаў выканкома Савета ўвайшоў і Карл Ландар.

Перамога Лютаўскай рэвалюцыі ў лічаныя дні змяла манархію, устанавіла буржуазна-дэ-

макратычную рэспубліку, не вырашыўшы, аднак, важнейшых сацыяльных і эканамічных праблем: імперыялістычная вайна працягвалася, заводы і фабрыкі заставаліся ў руках капіталістаў, зямля належала памешчыкам. У гэтых умовах партыя большавікоў абвясціла курс на сацыялістычную рэвалюцыю.

К. Ландар, М. Фрунзе, А. Мяснікоў, В. Кнорын, С. Магілеўскі, І. Дзмітрыеў і іншыя большавікі паслядоўна змагаліся за стварэнне самастойнай большавіцкай арганізацыі, якая б стаяла на пазіцыях левінізму, дабіліся выхаду большавікоў з аб'яднаных з сацыялістычнымі партыямі арганізацыяў і стварылі Мінскі камітэт РСДРП(б), што садзейнічала ўзмацненню ўплыву большавікоў на масы.

Імкнучыся падавіць узростаючую незадаволенасць салдат вайной, расправіцца з большавікамі, Часовы ўрад разгарнуў падрыхтоўку да наступлення на фронце, расстраляў у ліпені 1917 года мірную дэманстрацыю працоўных і салдат Петраграда, пачаў раззбройваць верныя большавікам часці, аддаў загад аб арышце У. І. Леніна. Хваля арыштаў пракацілася і ў Беларусі.

Вялікую ролю ў разгортванні большавіцкай прапаганды на фронце адыграла газета «Звезда», адным з рэдактараў якой быў Карл Ландар. Газета выкрывала палітыку Часовага ўрада, заклікала салдат у акопах, рабочых, сялян пакончыць з грабежніцкай вайной. У сваіх выступленнях на старонках «Звезды», на мітынгх, пасяджэннях Мінскага Савета К. Ландар выкрываў згодніцкую палітыку меншавікоў і эсэраў, даходліва і пераканаўча тлумачыў задачы барацьбы. Уменне пераканаць і гэтым перамагчы ў многіх складаных сітуацыях аказалася мацней за вінтоўкі.

У жніўні 1917 года К. Ландар быў уведзены ў састаў Часовага рэвалюцыйнага камітэта Заходняга фронту для барацьбы з карнілаўскім мяцяжом. Разгром карнілаўцаў, рашучасць і паслядоўнасць большавікоў па ахове заваў рэвалюцыі садзейнічалі ўзмацненню іх уплыву ў Саветах.

Каб карнілаўшчына, іншыя змовы і правакацыі не паўтарыліся, каб нарэшце ажыццявіліся спадзяванні народаў аб міры, хлеба, зямлі, гаварыў К. Ландар у сваім выступленні перад рабочымі Мінска, неабходна помніць, што ўся ўлада ў краіне павінна належаць толькі Саветам рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў.

Гэта патрабаванне выказвалі вайсковыя камітэты фронту, фабрычна-заводскія камітэты, сходзі сялян. Масвае рэвалюцыйнае Саветаў адзначыла і Паўночна-Заходняя абласная і франтавая канферэнцыя РСДРП(б), якая працавала ў доме на плошчы Свабоды. Гэты будынак захаваўся і па сёння, і з памятных дзён кастрычніка 1917 года называюць яго «Мінскім Смольным». Канферэнцыя завяршыла афармленне адзінай большавіцкай арганізацыі Заходняга фронту і фронты. Абсалютную большасць атрымалі большавікі ў Мінскім Сацеце. Поўнасю большавіцкім стаў і яго Прэзідыум, старшынёй якога быў выбраны К. Ландар. Разам з Ф. Дзяржынскім, А. Мясніковым і 14 іншымі большавікамі ён быў вылучаны ад РСДРП(б) па Мінскай выбарчай акрузе кандыдатам ва Устаноўчы сход.

Паўстанне наспявала: рэвалюцыйныя войскі фронту прывезены ў баявую гатоўнасць, у Мінску, іншых гарадах Беларусі сфарміраваны ўзброеныя дружны. У Мінскі камітэт РСДРП(б), Мінскі Савет няспынна паступалі весткі з воінскіх часцей аб падтрымцы большавікоў. Камісар Заходняга фронту Жданаў скардзіўся начальніку штаба Вярхоўнага Галоўнакамандуючага, што войскі цалкам заражаны большавізмам, з'яўляюцца апорай і вернай зброяй мінскіх большавікоў і выканкома Мінскага Савета. Прадчуваючы выступленне, рэакцыйнае камандаванне фронту тайна падцягнула да Мінска Другую каўказскую дывізію.

Апоўдні 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года ў Мінску было атрымана тэлеграфнае паведамленне Петраградскага Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта аб звяржэнні Часовага ўрада і перамозе сацыялістычнай рэвалюцыі. У той жа дзень К. Ландар, А. Мяснікоў, В. Кнорын падрыхтавалі і пасля разгляду на нечарговым пасяджэнні выканкома Мінскага Савета да 14 гадзін распаўсюдзілі па ўсім гораду загад № 1 — першы дакумент Савецкай улады ў Беларусі аб пераходзе ўсёй улады ў рукі Мінскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў.

Для кіраўніцтва рэвалюцыйнай барацьбой працоўных мас Паўночна-Заходні абком партыі стварыў пры Мінскім Сацеце на чале з К. Ландарам Ваенна-рэвалюцыйны камітэт (ВРК). Ён прыняў меры па ахове тэлеграфа, радыёстанцыі, вакзала, а таксама кантролю над дзейнасцю штаба фронту і іншых устаноў горада.

У ПЕРШЫЯ дні перамогі рэвалюцыі камандаванне Заходняга фронту прызнала Савецкую ўладу, прыняла назначаных Мінскім Саветам камісараў. Аб падпарадкаванні Савету заявіла і Другая каўказская дывізія. Аднак, прызнаўшы на словах Савецкую ўладу, камандаванне Заходняга фронту на справе пачало спешна збіраць сілы для контррэвалюцыйнага ўдару. Франтавы камітэт разам са штабам Заходняга фронту, гарадской думай, губернскімі камітэтамі меншавікоў і эсэраў стварылі Камітэт выратавання рэвалюцыі, прад'явілі Мінскаму Савету ультыматум: раззбройце Першы рэвалюцыйны імя Мінскага Савета полк і перадаць усю ўладу ў Беларусі і на Заходнім фронце Камітэту выратавання.

У горадзе становішча было трывожным. На вуліцах і пло-

шчах з'явіліся казакі. На Саборнай плошчы (цяпер плошча Свабоды) устаноўлена артылерыя і кулямёты, знята варта Першага рэвалюцыйнага палка. Перавага сіл складвалася на карысць контррэвалюцыянераў. К. Ландар, А. Мяснікоў, В. Кнорын і іншыя пакінулі будынак ВРК на Багадзельная, 28 (цяпер вуліца Камсамольская) і на канспіратыўнай кватэры правялі экстранную нараду. Каб выйграць час, выклікаў з фронту рэвалюцыйна настроеныя часці і не даць контррэвалюцыянерам паслаць войскі ў Петраград і Маскву, было вырашана пачаць перагаворы з Камітэтам выратавання. Пакуль вяліся перагаворы, рабочыя Мінска, салдаты Заходняга фронту рашуча выступілі супраць авантуры контррэвалюцыянераў, у сваіх рэвалюцыйных запатрабавалі падпарадкавання распараджэнням Мінскага Савета і ВРК. Большавіцкая фракцыя камітэта Другой арміі, якая знаходзілася ў Нясвіжы, прыняла рашэнне паслаць у дапамогу мінскім большавікам бліндзіраваны поезд, бронемашыны і два пяхотныя палкі.

У ноч на 2 лістапада поезд быў у Мінску. У распараджэнне Мінскага Савета прыбылі таксама воінскія падраздзяленні з іншых армій і палкоў фронту. Камітэт выратавання аказаўся бяспільным процістаяць магутнаму выступленню рабочых горада і салдат фронту.

Ваенная дапамога, вернасць і стойкасць Першага рэвалюцыйнага палка з'явіліся магутнай падтрымкай пры выкананні загаду ВРК, падпісанага К. Ландарам па ліквідацыі штаба Заходняга фронту і Камітэта выратавання за іх контррэвалюцыйную дзейнасць.

25 лістапада, выступаючы ў Мінску на мітыngu салдат, рабочых і сялян, К. Ландар пад гукі «Марсельезы» ўручыў камандаванню палка Чырвоны сцяг. Пад кіраўніцтвам К. Ландара ВРК правёў вялікую работу па падрыхтоўцы і скліканню ў Мінску з 19 на 25 лістапада 1917 года з'езда Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў Заходняга фронту, III з'езда сялянскіх дэпутатаў Мінскай і Віленскай губерняў, а таксама II з'езда армій Заходняга фронту. Выбраны на з'ездах выканкомы 26 лістапада 1917 года ўтварылі Абласны выканальчы камітэт Саветаў рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў Паўночна-Заходняга фронту і адміністрацыйнай, гаспадарчай і культурнай работай 26 лістапада 1917 года быў створаны на чале з К. Ландарам Савет Народных Камісараў Заходняга фронту.

К. Ландар правяў сябе паслядоўным інтэрнацыяналістам-ленінцам пры спробе буржуазных нацыяналістаў адарваць Беларусь ад Савецкай Расіі і аднавіць у ёй уладу капіталістаў і памешчыкаў. Ігнаруючы толькі што выбраны рабочымі, салдатамі і сялянамі Беларусі Абласны выканальчы камітэт Саветаў рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў Паўночна-Заходняга фронту і Савет Народных Камісараў, нацыяналістычныя арганізацыі — Беларуска абласны камітэт і Беларуска рада склікалі 15 снежня 1917 года так званы Усебеларускі кангрэс, утварыў-

шы на ім орган краёвай улады. Хітра задуманая буржуазнымі нацыяналістамі авантура, накіраваная супраць Савецкай улады ў Беларусі, была разгледана: пераканаўшыся ў контррэвалюцыйнай сутнасці зборышча, яго пакінулі дэлегацыя Віцебскай і амаль усе прадстаўнікі сялянскай дэлегацыі Магілёўскай губерняў. Захадзі буржуазных нацыяналістаў хутка зразумелі таксама рабочыя і сялянская частка «кангрэса». Улічваючы яго контррэвалюцыйны, антысавецкі характар, К. Ландар даў указанне камісарыяту Унутраных спраў Заходняга фронту ачапіць гарадскі тэатр, дзе праходзіла пасяджэнне Беларускага з'езда, арыштаваць яго прэзідыум і выбраны ім орган краёвай улады, адклікаць са з'езда большавікоў і прыхільнікаў Савецкай улады, а з'езд аб'явіць распушчаным. Аб роспуску з'езда К. Ландар паведаміў ЦВК, Саўнаркому і Наркамнацу. Рабочыя, сяляне цалкам падтрымалі дзейні Саўнаркома Заходняга фронту. Аднак нацыяналісты не спынілі сваёй контррэвалюцыйнай дзейнасці, нелегальна выбралі выканаўчы камітэт з'езда, які ў падполлі разгарнуў злосную паклёпніцкую кампанію супраць Савецкай улады. 30 студзеня 1918 года Савет Народных Камісараў Заходняга фронту і фронту прыняў дэкрэт, падпісаны К. Ландарам, М. Калмановічам, І. Федзеневым, В. Селязнёвым аб роспуску Беларускай вайскавай рады. Выкрывшы контррэвалюцыйную сутнасць Рады, Саўнарком паставіў закрываць усю яе аддзель, кіраўнікоў і членаў арыштаваць і аддаць пад суд ваенна-рэвалюцыйнага трыбунала.

У СТУДЗЕНІ 1917 года К. Ландар быў выбраны старшынёй Мінскага Савета і зацверджаны рэдактарам газеты «Советская правда». Ён аддаваў усяго сябе стваральнай справе рэвалюцыі. Аднак пачатае ў лютым 1918 года наступленне германскіх войск прыпыніла мірную работу. У ноч з 18 на 19 лютага Паўночна-Заходні абком партыі і Саўнарком Заходняга фронту і фронту прынялі рашэнне аб эвакуацыі. У тыл вывозіліся боепрыпасы, абсталяванне. К. Ландар пакідаў Мінскі Савет апошнім. Пакідаў назаўсёды, яшчэ не ўсведамляючы, што назаўсёды застаецца ў памяці ўдзячнага беларускага народа.

3 лютага 1918 года К. Ландар працуе ў Прэзідыуме ВЦВК, затым назначаецца ўпаўнаважаны ЦК РКП(б) па мабільна-наладжанню работы ў Мінскай і Смаленскай губернях. У маі 1918 года па рэкамендацыі У. І. Леніна ён быў назначаны народным камісарам Дзяржаўнага кантролю РСФСР, неаднаразова выконваў даручэнні У. І. Леніна. У. І. Ленін цаніў у К. Ландару большавіцкую прынцыповасць, страснасць у рабоце, вялікія здольнасці арганізатара.

Карл Ландар апраўдваў высокі давер партыі ўсёму, на ўсіх участках барацьбы і стваральнай работы, паказваючы прыклад самаадданасці, вытрымкі, цвёрдасці і адвагі. Суровыя ўмовы барацьбы з ворагамі рэвалюцыі не аслабілі ў яго душы выдатных чалавечых якасцей — любові да людзей, імкнення памагчы ім у цяжкай момант, зрабіць усё магчымае ў імя іх шчасця; гуманіст, выхавальца, педагог жыў у ім заўсёды.

Мікалай КУЗНЯЦОУ, кандыдат гістарычных навук.

знаёмім з творчасцю маладых

АД ЗЯМЛІ, АД ТРАВЫ, АД РАСЫ

Усякі раз, як Віктар прыязджае ў Гомель, дзе жыўць яго бацькі і дзед, у доме — свята. Маці нават слязу выраніць. А потым, завязаўшы новы прыгожы фартук, пачне збіраць на стол. Стары дзед Яўцех, замітусіўшыся ад радасці, што будзе з кім пагаварыць, абмеркаваць апошнія навіны ў свеце, выцягне з закутка старэнькі баян.

— Урэж, Віцёк, маю любімую, — ціха папросіць.

Віктар расцягне мяхі, і палыве па хаце, потым па сядзе знаёмая з дзяцінства мелодыя... Маці ледзь чутна распачне песню. А дзед Яўцех з закрытымі вачыма будзе ківаць у такт галавой, прыгадваючы іншы час, калі ён сам гэтак жа граў, быў малады і спрытны...

Раней дзед жыў у Юркавічах, вёсачы недалёку ад Гомеля. Сож паблізу, мясціны такія — прыязджай, мастак, пішы пейзаж! Хлопчыкам Віця часта бываў у Юркавічах. Бабуля Параска была п'явуння на ўсю вёску, дзед Яўцех — баяніст адметны. Святы без іх не абходзіліся. Уразіла Віцю тады, як спраўляюць на вёсцы вяселле. А галоўнае — урэзаліся ў памяць і назаўсёды засталіся ў ёй тры вясковых музыкі, што гралі ўсю ноч на скрыпцы, цымбалах і бубне. І цяпер, знаходзячыся іншы раз далёка ад дому, ад Беларусі, прыгадваючы родную старонку, Віктар чуе гэту вясельную мелодыю.

Яму, відаць, усё ж вельмі пашанцавала, што ў дзяцінстве часта бываў у вёсцы, дзе цудоўная прырода, што давалася пачуць вясковых музыкі, народныя песні, убачыць старажытныя абрады. Усё гэта ўзбагаціла памяць, пачуцці будучага кампазітара. Пазней, ужо скончыўшы кансерваторыю ў Мінску, Віктар Помазаў не мітусіўся ў пошуках уласнай тэмы. Усё, што жыло ў душы, чакала свайго выйсця, раптоўна вылілася на паперу нотнымі знакамі — нарадзіліся «Вясковыя музыкі», адзін з найбольш удалых твораў Віктара Помазава, які, дарэчы, даў падставу гаварыць пра пачынаючага кампазітара як прадстаўніка фальклорнага напрамку ў сучаснай беларускай музыцы. Ствараючы гэту п'есу, Віктар скарыстаў традыцыі так званай траістай музыкі, якая некалі была вельмі папулярная на Беларусі. Напрыклад, на вяселлі ці на якім іншым свяце звычайна гралі тры музыкі — на скрыпцы, бубне і цымбалах. В. Помазаў увёў у сваю кампазіцыю яшчэ і ліру, дудкі, гармонік. Атрымалася вельмі цікава, арыгінальна. Трэба яшчэ дадаць, што гэты твор упершыню выконваўся на канцэрце VII з'езда кампазітараў Беларусі ў 1980 годзе і быў цёпла сустрэты слухачамі. Нядаўна з «Вясковымі музыкамі» пазнаёміліся ў Балгарыі. Твор выконваўся ў Сафіі, калі праходзілі там Дні культуры Савецкага Саюза. Газета «Балканско знаме» адзначыла ў сваёй рэцэнзіі музыку маладога беларускага кампазітара: «Вясковыя музыкі» Віктара Помазава — своеасаблівая вясельная пантаміма, дзе многа бляску, імправізацыі, настрою».

Тады ж, на з'ездзе, было адзначана і нараджэнне тэндэнцыі глыбіннага асваення фальклорнага багацця (калі пад увагу бярэца не толькі

мелодыка і функцыя песні, але і характэрныя асаблівасці выканаўчай манеры) у сённяшняй творчасці многіх беларускіх кампазітараў, асабліва маладых. А ў сувязі з гэтым на кампазітараў ускладаецца вельмі вялікая адказнасць, бо гістарычны лёс славянскага фальклору склаўся так, што менавіта ў нашай рэспубліцы ён захавався найбольш поўна, жыве, развіваецца. У тых жа Юркавічах, на радзіме Віктара Помазава, і сёння можна пачуць цудоўныя старыя песні. Дарэчы, за час свайго вучобы ў кансерваторыі Віктар пабываў у студэнцкіх фальклорных экспедыцыях у самых аддаленых кутках рэспублікі, пазнаёміўся з рознай манерай выканання, з сотнямі спевакоў.

— Як прафесійны кампазітар, прадстаўнік культурных традыцый свайго народа, — гаворыць В. Помазаў, — я лічу сваім абавязкам выступіць прапагандыстам спрадвечных нацыянальных стыляў спявання і музыцыравання. Не забываючыся пры гэтым на словы Рыгора Шырмы, дзе ён кажа, што дзеля таго, каб выйсці ў шырокі свет і заняць належнае месца ў сямі культурных народаў, мала мець багатую народную творчасць. Трэба, каб з гэтай народнай асновы вырасталі вартасці агульначалавечага значэння.

...Я прыгадваю сваю сустрэчу з Віктарам Помазавым у 1981 годзе, калі ён працаваў адказным сакратаром Саюза кампазітараў БССР. Нават кароткая гутарка з маладым кампазітарам дала мне тады падставу думаць пра Віктара Помазава як пра чалавека мэтанакіраванага, паслядоўнага, перакананага ў сваіх поглядах на жыццё і мастацтва. І вось нядаўна зважыўся па тэлефоне:

— Прыходзьце сёння на радыё. Будзе запісвацца мой новы твор. Я прысвячаю яго Янку Купалу.

На жаль, у той дзень мне не давалася цалкам паслухаць вакальна-сімфанічную карціну В. Помазава для чытальніка, жаночага вакальнага ансамбля, вялікага сімфанічнага аркестра і аргана. Але ўражанне нават ад асобных частак вельмі моцнае. Музыка прасякнута фальклорнымі інтанацыямі, народнымі тэмамі, якія тут кампазітар тонка інтэрпрэтуе. Паўстае велічны вобраз народнага героя — магутнага, які волат, п'яшчотнага, гарэзлівага і кволага, як дзіця, — паэта, які здолеў разгадаць загадку быцця свайго народа.

Цікава, што штуршком да стварэння гэтага твора Віктару Помазаву паслужыла жывапіснае палатно Міхаіла Савіцкага, на якім Купала — волат, добры дух — ідзе па роднай зямлі, а самыя высокія дрэвы, хаты ў параўнанні з яго постаццю выглядаюць зусім маленючкімі, нібы лялечнымі.

— У гэты момант я цвёрда вырашыў, што ў маім творы павінен гучаць арган як сімвал велічнасці Купалы, — гаворыць кампазітар.

Неўзабаве пасля запісу новага твора на радыё ў філармоніі адбылося яго першае выкананне.

Сёлета ў час вясновых школьных канікул Віктара Помазава запрасілі выступіць у Палацы Белсаўпрофа перад

дзецмі, раскажаць пра тое, як ён піша музыку для тэатра і кіно. Ён жа аўтар музыкі да чатырох лялечных спектакляў, што ідуць на прафесійнай і самадзейнай сцэне — «Салавей», «Званы твайго лёсу», «Зорны хлопчык», «Арэшак». Дарэчы, апошняму спектаклю быў аказаны высокі гонар прадстаўляць савецкае лялечнае мастацтва на фестывалі ў Варне ў 1978 годзе.

На сустрэчы кампазітара з мінскімі школьнікамі прагучалі яго п'есы, а таксама быў паказаны ўрывак з новага тэлефільма «Купальская ноч» — В. Помазаў напісаў для яго музыку. Работа, як прызнаецца кампазітар, была нялёгкай. У фільме павінны былі пець дзючаты з квартэта «Купалінка». Нямала прыйшлося пераконваць іх, каб тут яны забыліся на сваю прафесійную манеру, спявалі больш проста, як гэта робяць вясковыя жанчыны, у манеры, блізкай да народнай. На думку кампазітара, гэта больш адпавядала б задуме самога фільма — паказаць чароўнасць і прывабнасць старажытнага народнага свята, у час якога здараюцца ўсялякія цуды, расцвітае папараць-кветка. Давялося нават запець самому. Стаў паказаць дзючатам, як трэба выконваць — пачуў рэжысёр, кажа, што запісалі добра і пажадана было б пакінучы так у фільме. Так што Віктар не толькі аўтар музыкі да «Купальскай ночы», але і адзін з выканаўцаў.

Грунтоўна, сур'ёзна, натхнёна працуе В. Помазаў. Не так даўно ён пакінуў пасаду адказнага сакратара, маўляў, вельмі ўжо шмат часу забірае служба. Яно сапраўды так, тым больш, што работа тая адміністрацыйнага плана. Аднак, думаецца, гады працы ў Саюзе кампазітараў — вельмі цікавы перыяд яго жыцця: выкрышталізавалася грамадская і творчая пазіцыя, з'явілася яснае разуменне свайго абавязку перад грамадствам, Радзімай, народам.

...Летась на творчым семінары ў Мінску быў выкананы раманс для аркестра Віктара Помазава (яго работа да радыёспектакля). Твор, прынамсі, вельмі лірычны, зусім не падобны на ўсё іншае, што створана Помазавым: гучаць альты, прыгожы тэма юнацтва, маладосці, першага пачуцця... Гэта першая спроба аўтара зрабіць, як ён кажа, «лірыку».

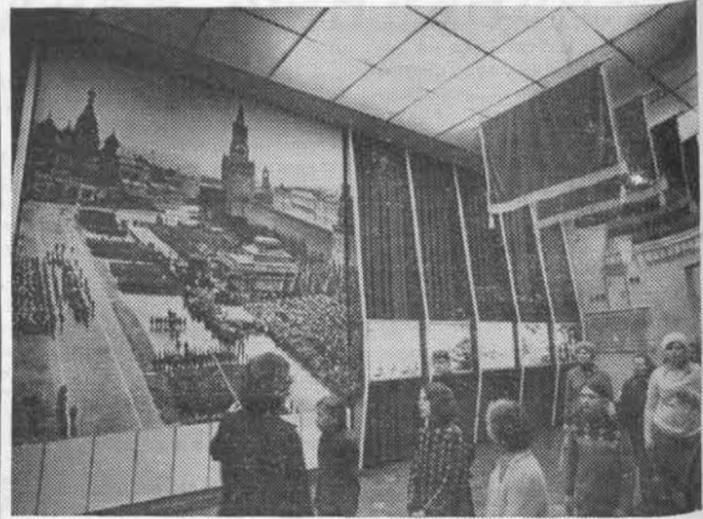
Было выказана меркаванне, што такая музыка — якраз «яго» і кампазітару вартанадалей працаваць у гэтым напрамку.

Дыяпазон яго творчых магчымасцей і сапраўды расшырыўся. Аднак сам В. Помазаў застаецца прыхільнікам «фальклорнага напрамку». Зараз ён робіць вельмі сур'ёзную работу — піша сюіту «Батлейка», дзе зноў шырока выкарыстоўвае народныя песні, фальклор, карыстаецца рознымі прыёмамі іх стылізацыі. Згадзіўся напісаць музыку да спектакля па п'есе маладога драматурга А. Асташонка пра В. Думіна-Марцінкевіча. Не кідае супрацоўніцтва з тэатрам лялек. Марыць напісаць музыку да балетнага спектакля, сімфонію на падставе «Полацкага [спытка]». Перспектыва на бліжэйшыя гады вельмі ясная. Так што наперадзе пакуты і радасці творчасці, расчараванні і зноў пошукі — вялікая работа.

Тацяна АНТОНАВА.

МУЗЕІ СЁННЯ—

НЕ ТОЛЬКІ СХОВІШЧЫ КУЛЬТУРНЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ

ПАМЯЦЬ ГІСТОРЫІ, ПАМЯЦЬ НАРОДА

Для гісторыі 65 гадоў — момант, імгненне. І тыя ж 65 гадоў Савецкай улады ў лёсе кожнага народа СССР сталі такімі значымі! Беларусь сёння — высокаразвітая, са сваімі традыцыямі і культурай савецкая рэспубліка, чые дасягненні вядомы ва ўсім свеце. Адусялю едучы да нас замежныя турысты, каб лепей пазнаёміцца з жыццём людзей, каб на свае вочы ўбачыць тыя вялікія змены, што адбыліся тут за такі непрацяглы тэрмін. Знаёмства гэта адбываецца як праз наведанне заводаў, калгасаў, вышэйшых навучальных устаноў, так і праз экскурсіі ў нашы музеі. Нам ёсць чым ганарыцца, ёсць што паказаць і ў галіне прамысловасці, і ў галіне культуры. Сёння ў нас дзейнічаюць 72 дзяржаўныя музеі і 13 іх філіялаў, якія штогод наведвае 6 мільёнаў чалавек. 643 музеі самага рознага напрамку працуюць на грамадскіх пачатках. Лічы гэта будучы яшчэ больш значныя, калі прыгадаць, што першы агульнадаступны музей у Беларусі быў створаны толькі ў 1867 годзе ў Магілёве і экспазіцыя яго складалася ў асноўным з археалагічных матэрыялаў, узораў самагужнай прамысловасці і творчасці мясцовых жыхароў.

У канцы XIX — пачатку XX стагоддзяў былі заснаваны Віцебскі царкоўна-археалагічны, Мінскі, Мсціслаўскі, Гродзенскі, Горацкі музеі, якія, зноў жа, існавалі, як правіла, дзякуючы энтузіязму асобных людзей. Карэнны пералом адбыўся пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года — пачала стварацца сетка дзяржаўных музеяў. Тады перад маладой Савецкай рэспублікай адразу паўстала пытанне аб адносінах да культурнай спадчыны мінулага. І пытанне гэтае было вырашана адназначна: сацыялістычная культура павінна захавць усё лепшае, што было дасягнута папярэднімі пакаленнямі.

Ужо ў 1919 годзе ў Мінску на аснове царкоўна-археалагічнага быў створаны Беларускі

абласны музей, крэзнаўчыя — у Гомелі і Віцебску, у 1923 годзе ў Мінску — Дом-музей і з'езда РСДРП. Шырока разгарнулася крэзнаўчая, пошукавая работа. На гэтыя мэты дзяржавай былі выдзелены немалыя сродкі, нягледзячы на тое, што яны так патрэбны былі тады прамысловасці, сельскай гаспадарцы. Вялікай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі стала адкрыццё Дзяржаўнага мастацкага музея ў Мінску, у якім сабраны шэдэўры старажытнага жывапісу, творы выдатных беларускіх мастакоў XVIII—XX стагоддзяў. Беларусь уступіла ў новы перыяд свайго развіцця, які па праву можна назваць перыядам небывалага ўздыму і росквіту яе культуры.

Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны ў БССР працавалі 26 дзяржаўных, дзiesiąткі грамадскіх музеяў. Амаль усе экспанаты іх у час вайны былі знішчаны нямецка-фашысцкімі захопнікамі або вывезены ў Германію і беззваротна згублены для беларускага народа.

Ужо ў першыя дні вызвалення Беларусі ад акупацыі, але задоўга да заканчэння другой сусветнай вайны па даручэнню ЦК КПБ і ўрада рэспублікі ў зону дзейнасці арміі выязджалі дзве брыгады музейных работнікаў, якія займаліся не толькі зборам экспанатаў для будучага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, але і пошукам нарабаванага гітлераўцамі ў нашых музеях. Сляды гэтых цяпер адшукваюцца ў розных краінах, дзе знайшлі прытулак нацысцкія злачынцы і здраднікі розных масцей.

Пошук каштоўнасцей даў некалькіх вынікаў. Частка экспанатаў была знойдзена ў Калінінградзе. Пазней тое-сёе вярталася на радзіму з іншых краін. Нягледзячы на тое, што Савецкі Саюз знаходзіўся пасля вайны ў вельмі цяжкім становішчы — трэба было залечваць раны, — дзяржава не эканоміла на культуры: пачалі аднаўляцца старыя музеі, стварацца

ПРЭМ'ЕРА СПЕКТАКЛЯ

Народны тэатр Палаца культуры Беларускага аўтамабільнага завода паказаў прэм'еру спектакля на камедыі народнага пісьменніка Беларусі Кандрата Крапівы «Хто смеяцца апошнім» у пастаноўцы рэжысёра М. Бараша. Спектакль самадзейнага калектыву быў вельмі цёпла прыняты гледачамі.

Сярод выканаўцаў роляў шафёр-выпрабавальнік Валерый Сайгак, намеснік старшыні прафсаюзага камітэта завода Аркадзь Крупенька, выхавальніца дзіцячага сада Людміла Акуліч, кіраўнік калектыву мастацкай самадзейнасці Уладзімір Дабравольскі і іншыя.

новыя, экспазіцыі якіх расказвалі пра жыццё вёскі, брацкую дружбу народаў СССР, пра маляды будаўнікоў, што ўзводзілі магутныя прадпрыемствы, цэлыя гарады.

Толькі за апошнія 10 гадоў адкрыліся 23 музеі, 10 філіялаў, амаль падвоілася колькасць экспанатаў, расшырыліся маштабы навукова-асветніцкай работы. Яшчэ больш узрасла цікавасць да музейнай справы ў моладзі, школьнікаў. Нярэдка яны самі становяцца ініцыятарамі стварэння музеяў у калгасах, інстытутах, школах.

Усе гэтыя музеі ствараюцца і дзейнічаюць на грамадскіх пачатках. Самі вучні, студэнты або рабочыя — у залежнасці ад таго, дзе існуе музей — працуюць экскурсаводамі, за што, зразумела, ніякай платы не атрымліваюць. Работа іх не кінута на самацёк. Дапамога гэтым самадзейным ачагам культуры аказваецца дзяржаўнымі музеямі. Мясцовыя органы ўлады выдзяляюць памяшканне — ці то ў школе, ці ў Доме культуры, або ў спецыяльным будынку. Думаецца, што такі шырокі рост грамадскіх музеяў зусім не мода нашага часу, а сведчанне высокай духоўнай культуры савецкага грамадства, яго падрастання пакалення, якое з вялікай павогай ставіцца да гісторыі навага, лічыць сваім абавязкам ушаноўваць памяць герояў, што загінулі ў барацьбе за сённяшні мірны дзень сваёй Радзімы.

Зразумела, што дзейнасць народных музеяў іграе вельмі вялікую ролю ў нашым грамадстве. Але вядучая, галоўная — усё ж належыць дзяржаўным, якія маюць і неабходныя сродкі, і спецыялістаў, і сувязі з адпаведнымі ўстановамі брацкіх саюзных рэспублік, замежных краін.

У Беларусі штогод адкрываюцца новыя мастацкія, літаратурныя, музейныя інтэрнацыянальныя садружніцкі, народнай творчасці, народнай славы. Летась у Магілёве адкрыўся мемарыяльны музей народнага мастака В. Бялыніцкага-Бірулі, ствараецца музей П. Броўкі ў Мінску, а ў вёсцы Пуцілавічы на Ушаччыне ўзнаўляецца хата, дзе нарадзіўся народны паэт. Вядзецца рэстаўрацыя помніка архітэктуры ў гістарычнай частцы сталіцы для стварэння ў ім музея Максіма Багдановіча. Пачата праектавання літаратурнага музея Беларусі. У Пінску рыхтуецца экспазіцыя музея сацыялістычнага пераўтварэння Палесся.

Важнай падзеяй стала стварэнне ў гарадскім пасёлку Раёны музея баявой садружнасці воінаў і партызан Расіі, Латвіі, Літвы і Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Музейная справа сёння — гэта жывы, рухомы арганізм. Мяняюцца і ўдасканальваюцца формы работы, ды і самі музеі набываюць іншае аблічча. Скажам, у 70-х гадах у нас пачалі стварацца музейныя комплексы.

Што гэта такое? Раскажу пра адзін з іх — мемарыяльны комплекс «Прарыў», які ўзведзены на месцы прарыву блакады фашысцкіх карнікаў партызанамі Полацка-Лепельскай зоны ў маі 1944 года. Сярод удзельнікаў гэтай падзеі былі воіны-мастакі: М. Абрыва, В. Грамыка, М. Гуціёў. Іх зброяй у барацьбе з ворагам былі таксама аlovak і пэндзаль. У лістападзе 1942 года ў партызанскай брыгадзе была арганізавана карцінная галерэя. Творы, якія ў той неймаверна цяжкі час былі ў ёй, цяпер сабраны. І сёлета побач з мемарыялам адчыніць дзверы партызанскай карціннай галерэя ў будынку музея народнай славы.

Нярэдка супрацоўнікі замежных музеяў задаюць пытанні наконт прынцыпаў работы нашых музеяў, мэт і праблем, якія стаяць перад нашымі сховішчамі гісторыі і культуры. Мэты і праблемы, прынамсі, у нечым супадаюць з тымі, што стаяць перад еўрапейскімі і амерыканскімі музеямі. Аднак ёсць і прынцыповае адрозненне. Скажам, на Захадзе могуць закрыць той ці іншы музей, галерэю з-за недахопу матэрыяльных сродкаў. У нас жа такое немагчыма. Бо музейныя ўстановы знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні. Уваход туды каштуе самую дробязь — 10—15 капеек. Грошы ж ад продажу білетаў ідуць у распараджэнне саміх устаноў. Няма праблем і ў пытанні набыцця новых экспанатаў, іх рэстаўрацыі і захавання. Аднак, як і на Захадзе, у нас існуе «праблема фондаў». Яна паступова вырашаецца.

Музейны фонд БССР — 1 мільён 181 тысяча экспанатаў. Між тым, з усяго гэтага багацця выстаўляецца толькі 14—15 працэнтаў матэрыялаў — астатняе захоўваецца ў запасніках. Наша ж мэта — дэманстраваць усё, што маецца, пастаянна. І трэба сказаць, многае ўжо робіцца ў гэтым напрамку. Па-першае, за кошт павелічэння экспазіцыйнай плошчы, якая з кожным годам расце. І па-другое, за кошт перасоўных выставак. Яны, дарэчы, даўно сталі традыцыйнымі ў савецкай практыцы. Не кожны можа наведаць той ці іншы цэнтральны музей. Перасоўная ж экспазіцыя можа прыехаць з Масквы, Мінска, Гродна, Віцебска, Магілёва ў самыя аддаленыя куткі рэспублікі. Дзяржаўныя мастацкія музеі БССР штогод наладжвае каля ста выставак сучаснага беларускага жывапісу, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў розных раёнах рэспублікі. І па-трэцяе, буйныя музеі перадаюць перыферыйным (зразумела, бясплатна) творы са сваіх запаснікаў, дапамагаючы ў камплектаванні новых калекцый. Скажам, наш Дзяржаўны мастацкі музей перадаў работы для экспазіцыі ў Палац культуры нафтавікоў Наваполацка, Рудскі сельскі Дом

культуры Іванаўскага раёна, калгас «Чырвоная змена» Любанскага раёна...

Існуюць і іншыя праблемы. Адна з іх — далейшае павышэнне кваліфікацыі музейных супрацоўнікаў. Зразумела, усе яны сёння маюць вышэйшую адукацыю. Але патрабаванні, якія прад'яўляюцца да іх сёння, надзвычай вялікія — гэта звязана з узрослым культурным узроўнем насельніцтва і яго запатрабаваннямі. Музейныя работнікі павінны спалучаць лепшыя якасці вучонага, лектара, педагога.

Хацелася б адзначыць новыя і даволі цікавыя формы работы нашых музеяў: гэта арганізацыя калектуйных наведванняў па заяўках прадпрыемстваў, тэматычных экскурсій, арганізацыя народных святаў, святаў паззіі. Цяпер у экспазіцыйных залах нашых музеяў рэгулярна праводзяцца Дні прадпрыемстваў, калгасаў, урачыстыя мерапрыемствы, працуюць універсітэты культуры. Арганізуюцца розныя выстаўкі. Напрыклад, выстаўка народнага касцюма, падрыхтаваная Дзяржмузеям БССР, летась паспяхова экспанавалася не толькі ў нашай краіне, але і ў Францыі.

Яшчэ адна дэталь, без якой, на мой погляд, нашым суайчыннікам цюжка атрымаць дастаткова цюнае ўяўленне пра дзейнасць музеяў у Беларусі. Найбольш буйныя з іх маюць сувязь з вельмі многімі замежнымі ўстановамі адпаведнага тыпу. Дзякуючы чаму толькі за апошні час жыхары рэспублікі пазнаёміліся з мастацтвам Ніжняй Аўстрыі, Бельгіі, амерыканскім жывапісам з 6-ці музеяў ЗША, заходнееўрапейскім жывапісам з музеяў Прагі, ліёнскімі тканінамі з Францыі, творами з калекцыі А. Хамера, творчасцю сучасных нямецкіх майстроў К. Кольвіц, Л. Грундзіг, К. Ніса.

І ў сваю чаргу лепшыя работы беларускіх мастакоў дэманстраваліся ў ПНР, ГДР, Венгрыі, Балгарыі, Грэцыі, Бельгіі, Аўстрыі, Алжыры, ФРГ.

Дасягненні нашых музеяў вялікія. Аднак жыццё ставіць усё новыя задачы, без эфектыўнага вырашэння якіх нельга заставацца на ўзроўні сучасных патрабаванняў. Грамадскасць нашай рэспублікі з цікавасцю сочыць за работай музеяў. Кожнае ўдалае пачынанне, кожны новы поспех атрымлівае падтрымку грамадскасці. Сёння музеі ў СССР — не толькі сховішча культурных дасягненняў чалавецтва, але і ачагі выхавання і фарміравання гарманічна развітай асобы.

Арсен ВАЊІЦКІ, намеснік міністра культуры БССР.

НА ЗДЫМКАХ: (уверсе) адна з залаў Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны; музей старажытнай беларускай культуры, створаны пры Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

АДКРЫВАЮЧЫ

СВЕТ

ДАБРА

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯНКІ МАУРА

Імя Янкi Маўра, выдатнага дзіцячага пісьменніка, стала дарагім і блізім многім пакаленням савецкіх людзей. Дабраце, мужнасці, цікаўнасці вучаць юных чытачоў яго кнігі. У гэтыя дні, калі адзначаецца стогадовы юбілей пісьменніка, у нас у рэспубліцы праходзяць чытацкія канферэнцыі, сустрэчы з тымі, хто добра ведаў Янку Маўра, жыві і працаваў побач з ім. Сёння мы прананем нашым чытачам артыкул пісьменніка Васіля ВІТКІ, чый талент таксама аддадзены дзецям.

Янка Маўр... Пад гэтым загадкавым, экзатычным псеўданімам шэсцьдзесят гадоў таму назад у нашу літаратуру прыйшоў настаўнік мінскай чыгуначнай школы Іван Фёдарав.

Іван Міхайлавіч выкладаў гісторыю і геаграфію. І так любіў і ўмеў цікава расказаць пра паходжанне чалавека на зямлі, пра далёкія краіны, іх прыроду і людзей, што вучні часта не чулі званка на перапынак...

У той час у нашай рэспубліцы пачаў выходзіць часопіс «Беларускі піянер». Туды аднойчы настаўнік і прынёс свой першы твор. Гэта была аповесць «Чалавек ідзе». Рыхтуючыся да творчага дэбюту грунтоўна, ён ставіў перад сабой сур'ёзную мэту — расшырыць і ўзбагаціць свет ведаў і ўяўленняў юных чытачоў аб гістарычным працэсе развіцця чалавека, яго барацьбе за авалоданне законамі і тайнамі прыроды. Пісьменнік вядзе свайго героя ад першабытных часоў праз драматычныя складанасці і цяжкасці пазнання свету да таго ўрачыстага моманту, калі на яго твары, твары чалавека, з'явілася першая ўсмешка: «Гэта засмяяўся Чалавек-пераможца».

Тады многія былі ўпэўнены, што Маўр — іншаземец і, вядома ж, нястомны падарожнік, таму што ў яго кнігах расказвалася часцей за ўсё пра Інданезію, Новую Гвінею, Вогненную Зямлю, Цэйлон, Індыю, Кітай. Нават ураджэнцы гэтых краін, чытаючы кнігі Маўра, перакладзеныя на іх мовы, лічылі яго сваім земляком. Адзін інданезійскі дыпламат, пазнаёміўшыся з Маўрам, сардэчна дзякаваў яму за тое, што з рамана «Амок» ён даведаўся пра паўстанне на галандскім караблі «Саардам» у час рэвалюцыйных падзей на востраве Ява.

Сапраўдны інтэрнацыяналіст, ён ствараў свае творы пад добрым уплывам лепшых традыцый сусветнай класічнай прыгодніцкай і навукова-фантастычнай літаратуры. Ідэя брацтва і адзінства народаў праходзіць праз многія яго кнігі.

Пасля твораў пра заморскія краіны Янка Маўр падарыў нам сваіх цудоўных «Палескіх рабінзонаў». Хто ў Беларусі, ды і далёка за яе межамі не ведае гэтай выдатнай аповесці і яе герояў, захопленых адкрыццём і пазнаннем роднага краю, якія ўсведамляюць сябе дзецьмі новай савецкай зямлі!

Следам за гэтай кнігай з'яўляецца не менш захапляючая «ТБТ», прасякнутая пачуццём радасці, нястомнай гатоўнасці тварыць добра, прыносіць людзям шчасце. На Усебеларускім конкурсе на лепшую дзіцячую кнігу ў 1934 годзе яна атрымала першую прэмію. Аповесцю зацікавіўся Максім Горкі. Ён напрасіў аўтара перакласці яе на рускую мову. «ТБТ» была слаўнай папярэдняй выдамай гайдараўскай кнігі «Цімур і яго каманда».

Шчодро раскрылася душа пісьменніка ў апавяданнях пра савецкіх дзяцей «Бярозавы конь», «Шчасце», «Падарожжа вакол дома». Усхваляванае, паграмадзянска мужнае слова сказаў ён пра самыя страшныя ахвяры вайны — нашых дзяцей — у такіх творах, як «За што?», «Максімка», «Запіска», «Дом ля дарогі».

Пра чалавека працы, стваральніка, творцу — вось пра каго з любоўю, надзеяй, гордасцю і захапленнем пісаў Янка Маўр. Яшчэ задоўга да выхаду насманаўтаў на каліземную арбіту беларускі аўтар на «Фантамабілі» прафесара Цылякоўскага здзяйсняе палёт у Сусвет з дапамогай самай запаветнай і галоўнай рухомай сілы — невычэрпнай энергіі чалавечай думкі. Чалавечая думка, сцвярджае пісьменнік, — крыніца ўсіх дасягненняў і перамог дзеля людскага добра і шчасця.

Суровай праўдай жыцця ўзрушвае аўтабіяграфічная аповесць Янкi Маўра «Шлях з цемры». І хоць добрая ўсмешка і тонкае пачуццё гумару, уласцівыя аўтару ва ўсіх яго творах, асвятляюць апавяданне, перад намі паўстаюць цяжкія, трагічныя падрабязнасці дзяцінства і юнацтва будучага пісьменніка. Шлях з цемры да святла быў нялёгкім. Толькі пасля Вялікага Кастрычніка ажыццявілася запаветная мара Івана Фёдарова — стаць педагогам. Сустрэўшыся ў 1906 годзе на падпольным з'ездзе настаўнікаў з Якубам Коласам, ён заставаўся яго верным сябрам усё жыццё. І характэрна, што зачынальнікам прафесійнай дзіцячай літаратуры Беларусі сталі імяна яны — народныя настаўнікі.

Кожны раз, адкрываючы кнігу з імем Янкi Маўра на вокладцы, мы адкрываем свет добра, высакародства, святла. Гэты свет уваходзіць у нашы душы з дзяцінства і назаўсёды.

«Людзі і праблемы вёскі ў беларускім кіно і на тэлеэкране» — тэма V выязнога пленума праўлення Саюза кінематографістаў БССР, які адбыўся ў Нясвіжскім раёне. З дакладамі выступілі сакратар праўлення творчага саюза А. Красінскі і заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Ю. Лысятаў.

Пленум наметыў перспектывы развіцця беларускага кінамастацтва і пракату фільмаў па сельскай тэматыцы.

Да пленума было прымеркавана правядзенне ў раёне Тынды беларускага кіно, у якім прынялі ўдзел вядучыя кінематографісты рэспублікі. На працягу шасці дзён майстры экрана сустрэкліся з сельскімі працаўнікамі, было паказана 30 мастацкіх і дакументальных стужак, а ў гарадскім кінатэатры «Салот» адбылася прэм'ера фільма «Подых навалішчы».

КІНО

І ПРАБЛЕМЫ

ВЁСКІ

УНУКАМ НА ПАМЯЦЬ

Якія б пасады ў свой час ні займаў Ігнат Шумейка, ён ніколі не расставіўся з любімым заняткам — вырабляць і майстраваць што-небудзь з дрэва. А давялося яму быць і старшынёй калгаса, і сельсавета, і арцелі... У грознае ваеннае ліхалецце абараняў горад Леніна на Няве, быў цяжка паранены, мае некалькі ўзнагарод Радзімы. Складанае і цікавае жыццё пражыў гэты чалавек.

Зараз Ігнат Іосіфавіч, які жыве на Шклоўшчыне 75 гадоў, на заслужаным адпачынку. Але як трапіцца ў рукі кавалак дрэва, дык такое дзіва з яго змайструе.

— Няма на свеце драўляных прадметаў, якія не зрабіў бы Ігнат Шумейка, — гавораць пра яго суседзі. — Ён зробіць па вашай просьбе і бочку, і цэбар, і граблі, і дзяду, і калаўрот... Што гаварыць, лепей будзе, калі сам гэта пабачыш.

...А вось і хата, дзе жыве Ігнат Шумейка. Усё, чым абстаўлена яна — справа рук гаспадара: шафы, сталы, канапа,

крэслы і іншыя рэчы хатняга ўжытку. Яны быццам толькі што дастаўлены са сталічнага мэблевага магазіна.

Вясковы майстар-сталяр нядаўна выканаў спецаказ для будучага музея племясаўгаса «Гарадзішча» Шклоўскага раёна. Таму хата загрузваецца драўлянымі прыладамі з сялянскага побыту. Тут і разабраныя па частках кросны, грабяні для счосвання воўны, студня і журавель у мініяцюры, больш за 50 назваў розных рэчаў. Гэта ўсё для нашчадкаў, каб ведалі, як жылі і працавалі нашы дзяды, прадзеды, шанавалі гісторыю роднага краю.

Толькі-толькі скончыць адну работу Ігнат Шумейка, як з'яўляецца ўжо новая задума. Дзень, другі, трэці... майстар будзе працаваць, каб зноў здзівіць аднавяскоўцаў і гасцей новым вырабам.

Л. КРОЦКАЎ.

НА ЗДЫМКУ: вясковы майстар сталярных спраў І. ШУМЕЙКА.

Фота А. БЯЛСАВА.

СІНІЦЫ Ў ВАЛЁНКАХ

— Ты бачыў калі сініц у валёнках? — спытаў у мяне інжынер-электрык баранавіцкай птушкафабрыкі «Дружба» Мікалай Кучура.

Адразу падумалася, што мой знаёмы, як звычайна, жартуе. І я таксама адказаў жартам, што не толькі ў валёнках бачыў сініц, але і рукавіцах, і ў шапках-вушанках. Бачачы, што я не веру ён прапанаваў ісці за ім. Асцярожна адчыніў дзверы на балкон. Там у кутку стаялі старыя валёнкі. Яшчэ крок — з іх, як па камандзе, пырхнулі дзве невялікія птушкі. Прысеўшы на кармушку, што пагойдвалася на шнурках, сталі дзядубсці прасяня зярнятка.

— Ну цяпер пераканаўся? — усміхаецца гаспадар. — Я ж казаў, што сініцы ў валёнках. Вось ужо тыдзень, як тут пасяліліся. І корм ёсць, і жыллё побач.

МУЗЕЙ

У ШКОЛЕ

Краязнаўчы музей адкрыўся ў сярэдняй школе гарадскога пасёлка Бобр Крупскага раёна.

Бобрская школа — адна са старэйшых у вобласці, ёй споўнілася 115 гадоў. У 1918 годзе ёй было прысвоена імя Луначарскага. Даведаўшыся пра гэта, нарком асветы даслаў у школу памятную падарункі. Старажылы пасёлка змаглі зберагчы іх у гады ліхалецця, і сёння кнігі Луначарскага экспануюцца ў школьным музеі.

Экспанаты расказваюць аб гісторыі пасёлка, аб кантрастах паміж дараўвалюцыйным і сённяшнім жыццём, аб удзельніках ваенных падзей, аб працоўных здзяйсненнях жыхароў пасёлка. Ёсць тут даслаўны з Зорнага гарадка кнігі з аўтографамі Валянціны Церашковай, уладжэнца Крупшчыны Уладзіміра Каваленкі і іншых касманautaў.

АЛЕНЬ- НАВАСЁЛ

Лясы Прыбужжа папоўніліся прыгажунямі-аленямі. Жывёл перавезлі з асіповіцкіх дубраў, куды іх некалькі гадоў назад даставілі з Варонежскага запаведніка.

Асіповіцкія алені ўжо расселены ў Ружанскай пушчы, у лясістых басейнах Нёмана, Прыпяці, Дняпра, Бярэзіны. У гэтых зонах менш іх «канкурэнтаў» — ласёў.

Вучоныя Беларусі вызначылі найбольш прыгодныя месцы пражывання каштоўных відаў дзікіх жывёл і птушак, склалі доўгатэрміновыя планы іх засялення. Так, белавежскія зубры добра прыжыліся і сталі даваць патомства ў Бярэзінскім запаведніку. З зон меліярацыі на берагі такіх лясных рэчак перасяляюць баброў. У многіх лясных раёнах рэспублікі абаснаваліся яноты-паласкуны, янотападобныя сабакі, вавёркі-цэлеуткі, андарты.

СПОРТ

ДРУГІ этап міжнароднага мотакросу на «Кубак дружбы» сацыялістычных краін прайшоў у Віцебску.

Перамаглі савецкія спартсмены, сярод якіх асабліва вызначыліся масквіч Аляксей Зорын у класе рухавікоў 125 кубічных сантыметраў і ленінградзец Уладзімір Ху-

дзякоў — 250 кубічных сантыметраў.

ТАВАРЫСКІ матч плыўцоў Вялікабрытаніі, Канады і СССР завяршыўся ў Лідсе. Агульнакамандную перамогу атрымалі спартсмены нашай краіны.

У асабістым заліку вызначылася і беларуская спартсменка Ірына Ларычава, якая фінішавала першай у плаванні на 400 метраў вольным стылем.

ЗАВЯРШЫўСЯ пераходны турнір хакейных каманд вышэйшай і першай ліг.

Дынамаўцы Мінска ў заключных сустрэчах атрымалі перамогі над спортклубам «Салават Юлаеў» з лікам 5:4 і 6:2 і заваявалі бронзавыя медалі чэмпіяната СССР сярод каманд першай лігі.

ГРУПА беларускіх бегуноў прыняла ўдзел у юбілейным XXV усеаюзным прабегу Тракай — Вільнюс.

Таццяна Вянько (Гродна) выйграла забег на дыстанцыі

10 кіламетраў. У мінчан Алег Быкава і Івана Люкевіча другі і трэці вынікі на дыстанцыях 30 і 20 кіламетраў адпаведна.

САМЫМ папулярным і прадстаўнічым у нашай краіне з'яўляецца традыцыйны лёгкаатлетычны крос на прызы газеты «Правда».

Юнацкая зборная Беларусі ў фінале кросу выйграла агульнакаманднае першынство. А мінчанін Азат Ракіпаў перамог на дыстанцыі 2 000 метраў.

З ЛЮБОЎЮ ДА ПРЫРОДЫ

Беражліва ахоўваюць прыгажосць роднага краю вучні Бабіцкай сельскай сярэдняй школы Рэчыцкага раёна. Экспедыцыйна-турысцкі атрад даследчыкаў прыроды, якім кіруе настаўнік біялогіі Аляксандр Філіпаў, круглы год клапаціцца пра багацце навакольных лясоў. Школьнікі праводзяць новыя лесапасадкі, ператвараюць закінутыя пясчаныя і тарфяныя кар'еры ў чыстыя і прыгожыя вадаёмы. Піянеры выявілі ў сваім лесе дванаццаць відаў раслін, чатыры віды птушак і два віды жывёл, якія занесены ў Чырвоную кнігу БССР.

Прыбавілася спраў у юных сяброў лесу ў сувязі з прыходам вясны. Яны паклапаціліся загадзя пра птушынае жыллё, заканчваюць пасадку вырашчаных у школьным гадавальніку елак, абсталявалі лясныя калодзежы ў месцах адпачынку. Восем тысяч гектараў лесу знаходзіцца пад аховай зялёнага патруля.

НА ЗДЫМКАХ: кіраўнік атрада, настаўнік біялогіі А. ФІЛІПАЎ з вучнямі; у чысты вадаём ператвараюць школьнікі закінуты пясчаны кар'ер; інвентарызацыя ўнесеныя ў Чырвоную кнігу раслін — адзін з добраахвотных абавязкаў юных лесаводаў.

Фота І. ЮДАША.

Гумар

Шлюбная аб'ява: «Прыгожая дама, інтэлігентная бландзінка, якая захапляецца музыкай і спортам, шукае жаніха для свайго дачкі».

— Не ведаю, што рабіць з мужам, доктар. Ён гаворыць у сне.

— Так, гэта непрыемна.

— Ды яшчэ як! Тут днямі над ім уся яго кантора смялася.

— Афіцыянт, вы не можаце мне сказаць, колькі гадоў гэтай курыцы?

— Прабачце, мсье, да курыцы мы даём бульбу, моркву, зеляніну, але яе біяграфію, на жаль, ніколі.

Сільвія дзельціца з сяброўкай: — Ведаеш, усё мае жаніхі мне вельмі надакучылі: маладыя, дурныя, бедныя. Калі я выйду замуж, мой муж абавяз-

кова павінен быць на крайняй меры ўдвая старэйшы за мяне. — Пабойся бога, да такіх гадоў людзі не дажываюць.

Суддзя ўпарта дабіваецца ў падсуднага, ці ёсць у яго албі.

— Не ведаю, што гэта такое, ваша чэсць.

— Ну, ці бачыў вас хто-небудзь у той час, калі адбылося злачынства?

— Не, ніхто. Гэта так. Там было зусім цёмна.

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 930